

24. Az idézeteket lásd uo. 1381–1382. o.
 25. Robert Anton Wilson ezt úgy fogalmazza meg, hogy „egy olyan összeesküvés, amely el tudja hitetni velünk 6 000 000 ember halálát, bármit el tud hitetni velünk”, és hogy „a holocaustrevizionisták esetében már az is nagy teljesítmény, ha egyáltalán elhiszik, hogy a II. világháború megtörtént, vagy hogy Franklin Roosevelt volt az elnök 1933-tól 1945-ig, vagy hogy Marilyn Monroe inkább »valóságos« lény, mint King Kong vagy Donald Kacs». BEYOND TRUE AND FALSE: A SNEAKY QUIZ WITH A SUBVERSIVE COMMENTARY, megtalálható: Ted

Schulz (szerk.): THE FRINGES OF REASON. New York, Harmony, 1989. 172. o. (Idézi Keeley: i. m. 1381. o.)

26. Marcel Reich-Ranicki: MEIN LEBEN. Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 2000. 252–258. o.

27. Lásd Danto: i. m. 340. o.

28. Danto persze nem engedi meg az ilyen lazaságokat: szigorúan ragaszkodik ahhoz, hogy helyesen használjuk a narratív mondatokat (erre szolgál például az „időigaz” és „időhamis” megkülönböztetése, lásd uo. 193–198. o.).

Miklya Zsolt

HÁROM MÁSOLAT

„Megtörténik, hogy olyan nem megfelelően fényképezhető eredetiről kell kliséit csinálnunk, amelyen javítani, retusálni nem szabad.”

(Schein Gábor)

[egyetlen pontot]

Valami pontot szeretnék, amiből kiindulva összeállna az egész táj, egy pontot a raszter felületén, felületesen másolt a festő, a pipacsok egészen máshova kerültek, nem számolt utána, nem kereste meg a szálak feszülte koordináták eltéréseit, pedig elég lett volna megtalálnia egyetlen pontot, egyetlen pipacspirosat, hogy aztán szinte magától összeálljon a lankásan piros tengerbe hajoló mező, a fiú kezében a csokor szálanként megremegjen, ahogy az úton egyre távolodó anyja után fut, és az anya is, igen, a piros kendős asszony valóban távolodjon, hisz különben mi végre a futás, a gondviselő kék és a piros tengerbe hajló zöld közötti feszültség, de nem számolt utána a henye tanítvány, pedig csak egyetlen koordinátát, egyetlen pontot.

Egy éve, pontosan egy éve halogatom, hogy felszögeljem végre a Szinyei-másolatot, ami

ott lógott a nagyszobában, de nem emlékszem, hogy az ablak mellett vagy szemben az ablakkal, pedig ez fontos, a fény miatt legalábbis, szóval a falon a pontot, a megfelelő fényszöveget kellene megtalálnom végre, megkeresni az alkalmas koordinátát, ahová a szöveget beverjem, de nem tudom, az ablaktól vagy az ajtótól kiindulva kezdjem ténykedésem.

[csak a tintafoltot]

Magával hozta az ecseteit, egy kis faládikában porosodott fenn a padláson, kis tégelyekben a kármin, cinóber régen beszáradt, de azért még jól megnézett egy-egy naplementét, jegenyés tanyabejárót, és a plakátra írt betűket biztos kézzel, fehérrel, feketével, mindig az alkalmasabbal árnyékolta. Ahogy az árnyak növekedtek az egyre szaporodó ráncok tövében, a szigorúbbak biztos vonalakkal árnyékolták alá az ultramarin udvarában megnyíló feneketlen pupillát, ami tökéletesen elnyelte, nemcsak a feketét, az egész képet, gondosan beitta, elraktározta egy belső dobozban, s csak nagy ritkán vette elő, kukucskált be a nyíláson. Ilyenkor tanítványai nevetve néztek össze, na már megint, nézzétek, megint bepityókált az öreg, de ő nem látott, nem hallott akkor semmit, csak a tintafoltot törülte, amit a naplólapon két nagy könnycsepp hagyott alkalmi oldószerként, s ahogy egybefolyt ultramarin, kármin, valaki biztos mozdulattal egy krétadarabot pöckölt asztalára. Ő akkor felállva, néha már remegő, de még mindig kinyújtott kezével vázolta fel az aktuális aláárnyékol óraszámot.

[galambot formált]

Dolgozószobájából sokszor elnézegettem a galambok lipótvárosát, íróasztala előtt volt az erkélyajtó, széles ablak, az ajtó általában résnyre tárva, a meg-meglibbenő függöny mögött is jól látszott a tetők város fölötti város-része, ezer galambbal, néha az erkélyre is odaszálltak, a párkányon megültek, szemben profán kápolnaoltárra emlékeztető íróasztalával. Amikor dolgozott, bizonytalán ő is elnézegette őket,

maga is madár volt, galambot formált, vagy inkább galambfiókat, aki éppen most tanul röpní. Egész életében röpní tanult, röpní próbált, a munkaszolgálatot végigtáncolta, azután hazatért, hogy egy városrészní galambot égre eressen. Engem is ő emelt fel, befogadott és táplált, ültünk a sixtusiban, pirított kenyeret kínált, apró pirított kenyereket egy fonott kosárban. A teáskannára bélelt vászonborítót húzott, hogy forró maradjon, és beszélgettünk, sokszor semmiségekről csak, legtöbbször mégis sokáig.

Turbuly Lilla

SZÉLROSTA

Reinkarnációs gyakorlat

Rohantam egyszer, szél pofozta arcom,
futottam tőle vagy felé talán,
porfüggőnyt szőtt a készülő vihar, és
elém zuhant egy szétkorhadt platán.

Nyugodtabb táj, de mintha mégis az,
holdfény süt át a felhők térközén,
karéja keskeny még ahhoz, hogy lássam,
most tőlem megy, vagy mástól jön felém.

Lustán kavargó hó alatt az út
egyszerre biztos és valószerűtlen,
ha kérdené, mi vár egy újabb múltban,
lehetne máshoz ez egyszer hűtlen.

De hogyha mégsem, nincsen semmi baj,
gyakorlat teszi a felejtés mesterét,
láttam egyszer szélrostát forogni, maradt
a mag, és szállt a pelyva szertesztét.

Megtanultam előző életemben:
volt már, és jön még korszakok sora,
hogy semmi kedvem lenni nélküle,
ilyet nem mondok többé már soha.

Párizs, 2003. október

Bozsik Péter

AZ ATTENTÁTOR

Képtelen krónika

Részlet a Matuska Szilveszter-regényből

Ötödik álmom

Figyelem, milyen ügyesen dolgozik a szőke német, akiről egy másik álmomból tudom, hogy Feiner Rudolfnak hívják. Úgy látom, mintha moziban ülnek.

A colstokból letör két részt, olyat, amelyek csuklószerűen vannak egymáshoz illesztve. Ezt nyitja szét, de nem az élek, hanem a lapok irányába, és a két szár közé (úgy középtájon) kisebb követ helyez be (a töltésen van ilyen bőven), amelyet spárgával kötöz oda. Mindkét szár végére lukat fúr (szöggel), és ide erősíti egy bőrönd zárjait. Ezekhez pedig egy-egy gömbzsinórt, a két gömbzsinór másik végére pedig a zseblámpa-elemet drótozza, úgy, hogy közbeiktat egy gyújtógyutacsot. Mindig is utász szerettem volna lenni, gondolom, esetleg flakos. Egy fa mögé bújva próbálja ki. Összenyomja a colstok elálló végét, hogy egymáshoz érjen a két bőröndzár, ezzel bezárja az áramkört. Működik, a gyutacs fölrobban.

Ugyanezt fogja csinálni a mozdony első kereke is, gondolom.

*

Elrobgott egy személyvonat. Orromban még érzem a mozdony füstjét.

Ez volt a grazi személyvonat, mondta Bergman, most mi jövünk.

Az órára néztem, háromnegyed tizenegy van, mondtam magamban félhangosan, segítettem a völgyhídra vinni a vascsöveket, az ekrazitot, a téglalakú köveket, a huza-
lokat és a többi tárgyat. Kesztyűben dolgoztunk, mert az ekrazit nyomot hagy, nehogy sárga színű maradjon a kezünk. A színhelyet a mindennapos rémálmaimból ismert Bergman Leó jelölte ki: a baloldalt lévő völgyhíd Budapest felőli hídfőjének jobb sín-szálát választotta ki. A csöveket a sínszál belső oldalához helyeztük, majd a szőke német ezek tetejére rakta (egymás utáni sorrendben) a kb. öt-hat kiló ekrazitpatront. Hogy a patronok le ne guruljanak, markunkban, sapkánkban vittünk föl sarat, és azal ragasztottuk oda azokat. A német a szétnyitott mérőlécet úgy erősítette a sínszál oldalához, hogy az összecukott vége Budapest felé nézzen. Kövekkel is kitámasztotta, és biztos, ami biztos, azokat is a sínszálakhoz kötözte. Végül a gyújtógyutacsot (az izzóhengerrel együtt) a Budapest felőli patronba dugta.

Ezt szögezte ki, mondta Bergman, és egy borítékot nyomott a kezembe.

Hová?, kérdeztem.

Ahová akarja.

Tanácsalanul körbenéztem a gyér fényben. Elindultam a torbágyi állomás felé, megálltam, és végül az ellenkező irányba gyalogoltam vagy ötvenméternyit, és az ott álló betonalapzatra erősítettem a borítékot, amelyet rossz szememmel alig tudtam elolvasni a zseblámpa gyöngye fényénél: „Munkások! Nincs jogotok, hát majd mi kierő-

szokoljuk a kapitalistákkal szemben. Minden hónapban hallani fogtok rólunk, mert a mi társaink mindenhol otthon vannak. Nincs munkaalkalom, hát majd mi csinálunk. Mindent a kapitalisták fizetnek meg. Ne féljeteK, a benzin nem fogy el.” Aláírás: „A fordító”.

Lementünk a kalyibához. Intettem a két férfinak, hogy maradjanak kint. Julis, a tarlótündér, ahogy más álmaimban neveztem, aludt, de az ajtónyikorgásra fölkapta a fejét. Mondtam neki, hogy maradjon csöndben, aztán hasra fordítottam, fölhajtottam a szoknyáját, lecibáltam elnyútt alsóneműjét, és villámgyorsan magamévá tettem. Miután összeszedte magát, kituszkoltam az ajtón, és mindhárman az országút egy távolabbi részére mentünk. Alighogy leültünk az út szélére, láttuk, hogy jön egy gyors. Üvölteni kezdtem.

Ez személyvonat, maga gazember!, és azzal Bergmannak ugrottam, de ő elhajolt, kétszer gyomorszájon vágott, azután pedig a hajamba markolva lenyomta a fejemet, és néhányszor végigszántotta vele a nedves, kövecses földet.

Most pedig csöndben elvegyülünk a túlélők között, aztán meg fölszívódunk, megértetted?, szorult helyzetemben is megdöbentett, hogy letegezett. Csak a robbanásnál engedett el. Fölkaptam a fejem, a három vagon mint három zepppelin zuhant a mélybe. Borzongatóan gyönyörű volt a látvány.

Megtapogattam sajkó arcomat.

Melyben néhány furcsa rendőrségi bejelentéssel foglalkozunk

A lapok hírt adtak egy falusi lányról, aki a Matuska-ügy egyik homályos figurája. A falusi lány, Habli Júlia – „némiképp terhelt” – Budapestre került, s itt prostituált lett. Az adatok szerint Matuska egy-két nappal a biatorbágyi vonatrobbanás előtt szedte fel, s Nagytétényben ugyanabban a szállodában vettek ki szobát. A lány vallomása szerint Matuska magával vitte őt a viadukt közelében lévő csószkunyhóba.

A Népszava szeptember 19-i száma rendőrségi értesülések alapján megírja, hogy Habli Júlia – állítása szerint – „férfiismerőse társaságában a merénylet éjszakáján kiment Torbágyra, és végignézte a merénylet előkészítését, a vonat felrobbanását és mélybe zuhanását”. Társaságukban volt még két férfi, akikkel Matuska németül beszélt, s akikkel együtt készítették elő a robbantást. Közlését a rendőrség komolytalanul nyilvánította, miután kiderült, hogy Habli előzőleg az Angyalföldi Elmeógyógyintézet ápolója volt.

A Pesti Napló szeptember 19-i száma a Habli-vallomásról hallottakat így adja vissza: „A három fiatalember lent hagyta őt a viadukt végében levő hegy lábánál, ők maguk pedig felkapaszkodtak a lejtőn. Hosszú ideig foglalatoskodott ott a csomagokkal a három fiatalember, majd amikor visszaértek a várakozó asszonyhoz, sápadtak voltak, remegtek, és elcipelték az asszonyt az országút egyik távolabbi részére, majd leültek az út szélére. Félóra múlva egyszerre csak látni lehetett, hogy gyorsvonat közeledik. A fiatalemberek minden porcikájukban reszkettek, amikor a vonat dübörögve ráfutott a viaduktra. A következő pillanatban irtózatos robbanás zaja hallatszott, a vonat lángnyelvek fényében lezuhant a mélységbe. Ő felsikoltott, de a fiatalemberek lefogták, a száját befogták, és megfenyegették, hogy az életével játszik, ha bárkinek szólni merészel a dologról. Kényszerítették, hogy velük együtt a robbanás színhelyére rohanjon, és szótlánul kellett végignéznie, amíg a fiatalemberek úgy tettek, mintha ők is a sebesültek segítségére lennének. Kétségbeesetten, gyalog vágott neki az útnak, hogy visszatérjen a fővárosba.” Pesten utcáról utcára kóborolt, s elfogta a razzia.

A tudósítás stílusa, a „lángnyelvek fénye” stb. nyilván nem Habli Júliáé, de feltehetőleg az ő vallomásának lényegét adja vissza, viszonylag jól. Egyébként a helyszínrre kivitt Habli Júlia ismerte a terepet. „Péntek délután – írja a Pesti Napló –, amikor az asszonyt a detektívek magukkal vitték a biatorbágyi merénylet helyszínére, meglepetésükre a parasztnenyecke, aki nem Biatorbágyra való, elvezette őket mindazokra a helyekre, amelyeket Budapesten tett vallomásában megnevezett... Akárhogyan is kértelkedik a rendőrség a különös vallomás valóságában, pénteken este az a felfogás alakult ki, hogy a parasztasszony vallomása, akármennyire valószínűtlennek hangzik is, megfelel a valóságnak.”

A Pesti Napló következő, szeptember 20-i száma ismét említi Habli vallomását: „A parasztasszony kijelentette, hogy hajlandó mindent elmondani, de kéri, hogy biztossítsák számára a büntetlenséget, és részesítsék a kitűzött jutalomból.” Ekkor korábbi vallomását kiegészítve – feltehetően rákérdezésre – azt mondta, látta, amint a férfiák „egy hosszú csőbe helyezték el a robbanóanyagot”. Azt is mondta, hogy „még egy parasztasszony volt velük a biatorbágyi vasúti töltés alatt”. Korábbi elmeógyógyintézetbe vitelének oka pedig, állítása szerint, makacs öngyilkossági szándéka volt.

„A detektívek megállapították – írja a lap –, hogy a szenzációnak látszó vallomás megbízhatatlan, mert a dunántúli parasztasszony régebben két hónapig elmeógyógyintézetben volt.” Ennek ellenére vallomása azt sejteti, mintha „valóban tudott volna a merényletről”.

A Belügyminisztérium nyomozói, akik 1967–68-ban kísérletet tettek a bűntény sötét szálainak felderítésére, eljutottak a már említett Pál Elek volt biatorbágyi csendőr szakasparancsnokhoz, aki az 1967. augusztus 22-i meghallgatásakor beszélt Habli Júliáról is. Akkor Pál Elek azt közölte, hogy a lányt a helyszínen őrizetbe vették, és kihallgatásakor elmondotta, hogy ő falazott a csőszkunyhóban, „azoknak, akik a robbantást előkészítették”. A nőt átadta Schweinitzernek, aki „többé nem adta ki a kezéből”. Október 30-i meghallgatásakor viszont jobban visszaemlékezve azt közölte, hogy a rendőrségi nyomozók vitték ki Habli Júliát Torbágyra, s ekkor beszélt ő is vele. Habli Júlia a toloncházba került, majd onnan 1931. november 7-én, négy héttel Matuska bécsi letartóztatása után, elmeógyógyintézetbe vitték, ahol 1932. március 2-án meghalt. A halál okául „szívhűdést” jelöltek meg. Említett vallomása szerint a három torbágyi merénylet megfenyegette, hogy „életével játszik, ha bárkinek szólni merészel a dologról”. S élete az elmeógyógyintézetben véget ért.

*

Nem adtak hírt a lapok Márkus Miksa nyugdíjas torbágyi vasutas és Veress Károly pályafelügyelő bejelentéséről.

Márkus Miksát a viaduktól nem messze lévő lakásán az ágyból keltette fel a katasztrófa robaja. A viadukthoz sietett, ott találkozott Matuskával mint a szerencsétlenséget épségben túlél utassal, s beszélgetni kezdett vele. Gyanút ébresztettek benné Matuska elbeszélésének ellentmondásai, mégis lakására hívta. Mint kíváncsi személy, elkérte útlevelét (ha Bécsbe utazik, nála kell lennie, gondolta), s vendége megmutatta. Márkus abból megállapította, hogy az illető Matuska Szilveszter csantavéri születésű (még meg is kérdezte tőle, hol van ez a Csantavér, mire ő azt válaszolta, Jugoszláviában, Szabadka mellett), katolikus, nős, részvénytársasági igazgató. Biztatására Matuska megmosdott és megborotválkozott, s reggelizés után eltávozott – olvasható a MÁV budapesti Üzletvezetősége baleseti vizsgálatának jegyzőkönyvében a 47–57. oldalon.

Másnap Márkus olvasta a lapokban Matuska nyilatkozatát szerencsés megmeneküléséről, s abban arról, hogy „Márkus vasutasist és Veress pályafelügyelő mentette ki őt a roncsok közül”. Mivel ez nem felelt meg a valóságnak, gyanúja ismét feléledt, gyanakvását csak serkenthette az 50 000 pengő jutalom. Elment a pesti rendőrségre feljelentést tenni, de ott kinevették. Egy-két hét múlva behívták Veress Károlyt is Schweinitzer tanácsos úrhoz: „Kihallgatás közben bejött Hetényi főkapitány-helyettes, s kérdezte a tanácsos úrtól, hogy fénykép alapján ráismerek-e Matuskára. Schweinitzer azt válaszolta, hogy már csatolta is a vallomási jegyzőkönyvhöz a Pesti Hírlapban megjelölt fényképet, melyben Matuskát felismertem. A továbbiak során Hetényi még megjegyezte: Ezeknek még igazuk lesz, ez lesz a gazember.”

Hatodik álommerény

Háború van, fölött vagyok, de fapuskám van, fakardom. Feladatunk a csantavéri vasútállomás elfoglalása. Csantavéren zsákvasút van, tovább nem megy a vonat, Nagyfénynél leágazik egy sínpár a nemzetközi vágányok mellől. Hajnalban rohamozunk, elfoglaljuk a bakterházat, a javítóműhelyt és a töltőállomást. És mivel a parancsnokság további intézkedésekig szünetelteti a közlekedést, megvalósíthatom régi álmom: kedvemre játszadózhatok a vasúttal. Gyorsan kiismerem a gépezetet, nem véletlenül neveztek a bíróságon technikai zseninek, megyek vele előre-hátra, bezakatolok a javítóműhelybe, többször is megfordulok vele egymás után a fordítókorongon; füttyül a mozdony, tódul a gőz minden szelepén, szebben eregeti a füstöt, mint amikor a lelketlen, hivatásos masinisták kezelték; le-föl furikázok Csantavér és Nagyfény között, rendkívül élvezem, amint kinyílik az etetőnyílás ajtaja, s egy pillanatra kicsap a hőség és a tűz fénye a kazánból, és amikor kinyitom a szabályzószelepet, s a platform meg-rázkódik a kocsik súlyától, még a nap is szebben süt, aztán amikor a mozdony egyenletesen húzni kezd, visszazárom a szelepet, mivel az adagoló már zárva, a mozdony kis gőzzel szabadon vágtat. Mint egy skarlátszínű bogárraj, amelyet az éjszaka csal ki a levegőre, a vonat fölött szikrafelhő úszik; a szikrák lehullnak, a parázs megérinti a sínek menti leveleket, ágacskákat, selymes fűszálakat, aztán pernye lesz belőle. Kisebb szállítmányokat is elfogadok megfelelő borralaló ellenében. Egy-egy kosár szilva, néhány korsó pálinka, kukorica, búza, krumpli, árpa zsákszámmra, végig egy cigányzenekar muzsikálja a *Kicsiny falu, ott születtem én...* kezdetű nótát, a kedvencemet, és amikor tökéletesen elsajátítom a kazánvetés, a vezetés, a gyorsítás, az egyenletes sebességtartás minden csínját-bínját, és úgy tudok fékezni, hogy a vagonok pontosan a peron mellett állnak meg, akkor meghívom a falu értelmiségét (a preferánsjátékosokat) egy kirándulásra. Legnagyobb meglepetésemre a Kormányzó, a Hadúr, azaz a hadügyminiszter, ahogy magát nevezni szerette szűk baráti körben és István gazda (szájában cigarettával) jelennek meg. Hiába erőlködtem, nem tudtam beindítani a masinát.

*

A roncsokból borzalmas kiáltások hallatszanak, jajgatás és gyereksírás. Szörnyű. Befogom a fülem. Megpillantok egy vasutast, aki lámpáját letéve egy túlélőt próbál kimenteni a roncsok alól. Nadrágomba tűröm trencskótomat, és segíték neki, na ez már megmarad, nem fullad meg, mondja a vasutas, téblábolok még ott egy ideig, aztán továbbállok, egyre több ember terem elő, mintha a semmiből, váratlanul a saját hangom hal-

lom, „micsoda disznóság, itt rakásra döglenek az emberek, nincs semmi világítás, és nem jön segítség”, az arcomba világítanak, megkérdeik, ki vagyok, mi vagyok, mondom, hogy az első kocsiiban utaztam, ezen csodálkoznak, „abból eddig csak egy kislányt sikerült kimenteni”, válaszolja valaki, segíték a kocsni roncsaiból máglyát csinálni, hogy jobban lehessen látni, lábam nehéz a ráragadt sártól, tegnap késő estig esett az eső, gondolom, egy kocsmában látom magam újra, előttem pálinka, kérdeik tőlem, kérek-e még, mondom, igen, szívesen fizetnék én is, mondom, de bőröndömben maradt a pénztárcám, kétszáz pengőnyi schilligem volt, teszem még hozzá, megsérültem a hasamon, számomra is váratlanul kigombolom a kabátomat, mellényemet, koszos ingemet, letolom a nadrágom, mutogatom magam, mintha cirkuszi porondon lennék, a lányomról beszélek, sírok; egyszer csak sebesülteket segíték a váróterembe cipelni, leülök a fapadra, a sarat kapargatom kisbicskámval a cipőmről, megnyugszom, föl nézek, látom Bergman Leót, a félig ájult Julist támogatja, int, odamegyek hozzá, mondja, most ők hárman Pestre mennek, én menjek Győrön át Bécsbe, eltűnnek, akkor jut eszembe, elfelejtettem pénzt kérni tőle, uram, mi ebben a merényletben a ráció, kérde mellettem egy vasutas, zokogni kezdek, kérde, mi bajom van, mondom, eszembe jutott a kislányom, vasúti kocsi mellett szédelve, mellettem egy köpcös férfi, kereskedőféle, megtaláljuk a zsinórt, a talpa és a sínvas közül kiviszem a zseblámpa-batériát, ne bántsa, még fölrobbanhat, mondja a köpcös kereskedőféle, ez már nem robban föl, mondom, és elmagyarázom, hogyan történt a robbanás, tegye vissza, mindjárt jön a vizsgálat, szól rám egy odaérkező vasutas, templomba akarok menni, mondom neki, hálát akarok adni Istennek, hogy megmenekültem, orvosok előtt vetkőzöm, mutatom, hol fáj, mondom, kimenttettem egy gyereket a roncsok alól, fájdalomcsillapítót kérek, föl kéne írni a halottak meg a sebesültek neveit, mondom, ceruza után kotorászok a zsebemben, majd fölírják Pesten, mondja az egyik orvos, magának semmi baja, mondja az, aki vizsgál, menjen a fenébe, azokkal kell törődni, akik súlyosabban megsérültek, rendőrök vesznek körül, igazoltatnak, mondom, hogy gyárigazgató vagyok, Wienbe akartam utazni a családomhoz, lefényképeznek, megint a szerencsétlenséget mesélem, borotválkozom közben, früstökölünk, előttem egy férfi ül, egy tenyeres-talpas asszony hoz kenyeret, túrót, hagymát, szalonnát, mondom, hogy a legelső vagonban utaztam, az ajtóban álltam, a vagon ajtaját kinyitottam, mert bűdös volt, épp rá akartam gyűjtani, amikor hirtelen zuhanni kezdtem, mintha siklón mennék lefelé, mondom, nagy fényt is láttam, mondom, Istennek hála, megmenekültem, mondom, kik tehették, kérde egy másik nő átsétálva a szobán, a kommunisták, mondom, már túl vannak a határon, újból a kocsmában vagyok, szilvóriumot fizetnek nekem, iszom, megint az állomás, vasutasok faggatnak, hogy volt, hová utazik, hol a jegye, kér-e kárterítést, civilek közt lökdösődöm, váratlanul mellettem terem egy vasutas díszuniformisban, hány viadukt van még Győrön, kérdezem, erre a hangra ébrednek.

Melyben közöljük két törvényszéki elmeszakértő véleményét

Mit lehet elmondani egy merénylő jelleméről. Hogy erre született? Hogy a körülmények ördögi cselszövésének áldozata? Hogy már gyerekkora is erre predesztinálta? Nem tudjuk. Hogy elmebeteg volt-e Matuska Szilveszter vagy sem, nos erről is megoszlottak (és megoszlanak ma is) a vélemények, mi magunk (mivel kontárkodás lenne) nem foglalhatunk állást, ám közreadhatjuk, némileg tömörítve, két elmeszakértő hivatalos véleményét, melyet a tárgyalás során mondtak el:

Dr. Németh Ödön, a törvényszék elmeszakértője:

A vádlott elmeállapotát 1933. július 4-től augusztus 5-ig 18–20 esetben figyeltem meg (dr. Tóthpál Lászlóval együttesen) a Pest vidéki törvényszéken, s mindenkor óránként át tanulmányoztam.

A vádlott 177 cm magas, jól fejlett, jól táplált egyén, aki 1933 nyarán mindenesetre jobb kondícióban volt, mint most, amikor a steini letartóztatási intézetből ideszállították. Izomzata elég erős; mindazonáltal bizonyos mértékben nőies típusnak mondható. Arcizmait jól idegzi be, látása, hallása, szaglása, ízlése (sic! – *B. P.*) zavartalan. A szív és a nagyvérerek hangjai tiszták. Vérnyomása 118. Hőmérsékletét hosszabb időn át mértük, de semmiféle hőemelkedést nem tapasztaltunk. Testtartása egyenes, járása kissé imbolygó, testmozgása azonban szabatos. A jobb lapockáján, kisebb területen srapszelánszálanktól eredő sérülés elszíneződése; a bal láb negyedik ujján lövésbemenet, a talpon vonalszerű sérülés nyoma.

Nem ejtettünk meg a vádlottnál szemfenék-vizsgálatot, s vérbaj szempontjából sem néztük meg, mert ezeken Bécsben, kevéssel az itteni vizsgálat előtt, átment; az eredmény szerint a vádlott jobb szemén homályos látásban szenved; a vérvizsgálat és gerincvelő-folyadék-vizsgálat negatívnak bizonyult. Vádlott maga is azt adta elő, hogy csak kankója volt, vérbajban sohasem szenvedett.

A vita sexualis (vastag ceruzával aláhúzva, mellette kézzel írva: „Zárt tárgyalásra való!” – *B. P.*) kérdésével kapcsolatban vádlott elmondta előttünk, hogy diákkorában önfertőzött; a rendes nemi életet 20 éves korában kezdte el. A házassági hűséget kezdetől fogva nem tartotta meg, állítása szerint azért nem, mert felesége tüdővésztes volt, s kímélni akarta. Előfordult, hogy nappal is pollúciói voltak, megtörtént, hogy 2-3 nőt vitt föl szállodai szobájába, az egyikkel közösült, a másik kettő csak izgatta, ám ha éppen kedve támadt, a második, harmadik nővel is érintkezett. Azt mondta, arra nem emlékszik, hogy a merényletek alkalmával a természete elfolyt volna.

Továbbá elmondta vádlott, hogy az utóbbi időben mind kevesebb lett a pénze, s ekkor gondolt arra, hogy jönnének a vasúti merényletek, s ekkor alapítaná meg a vallásos kommunista pártot. Fel akarta állítani a turbinamodelljét, odahívni a munkásokat, hogy megmutassa, tud munkát adni, ha belépnek a pártjába. Előadta még, hogy 1931. október havára tervezte az amsterdami vasúti híd karfájának a felrobbantását, evégből térképeket is szerzett be. 1931. november vagy december havára vette tervbe a marseille-i, illetőleg a ventigliai vonatrobbantást, az ehhez való térképeket azonban csak kirakatban nézegette.

(A bíró itt elébe tárta a vádlottnak, hogy egyszer előbb már azt vallotta, hogy még Berlinben beszerezte ezeket a térképeket.

Vádlott: Úgy van.

Bíró: Akkor mért mondott mást az elmeszakértők előtt?

Vádlott: Mert nem tudom még most sem, mi a valóság, hogy tudniillik álmodtam-e vagy így történt.)

Arra nézve, hogy megbánta-e tettét, úgy nyilatkozott, hogy „igen, megbántam, de csak a halálesetek miatt, különben nem”. Tagadta, hogy felforgató elemekkel állott volna összeköttetésben, s hogy merényletei valamelyes összefüggésben lennének szemafortalálmányával, hogy a vasutakat a merényletekkel akarta volna rábírní: találmánya valamelyikét megvegyék.

(...)

A vizsgált egyén tekintete élénk, fürkésző. Hangulata a fiziológiás határokon belül kissé labilis, kóros színezést nem mutat. Helyre, időre, körülményeire és viszonyaira

nézve jól tájékozódik. Helyzetével teljesen tisztában van. A kérdéseket felfogja, s előre elkészül a második kérdésre is. Az utóbbi időben bizonyos érzelmi momentumok is mutatkoztak a vádlotton, különösen amikor feleségére került a szó. A helyzete által kiváltott enyhébb fokozatú nyugtalankodás dacára vádlott rendezetten viselkedik. Okoskodó, tudálékos; rapszodiás (sic! – B. P.), ismereteit fitogtatja. Sokat fecseg, minden törekvése oda irányul, hogy a társalgást az általa kívánt irányba terelje. A keze – irásokról – nem remeg, holott az ilyen súlyos váddal illetett egyéneknél ez a remegés rendszerint megnyilvánul. A fejbéli számműveleteket gyorsan és jól megoldja. Szeretettel beszél különböző találmányairól, különösen technológiai ismereteiről, amelyek azonban nem elég rendszeresek. Jól ismeri a földrajzot. Az általa elkövetett és tervezett merényletek útvonalát, a főállomásokat pontos egymásutánban felsorolja. Vallásos és jogi fogalmait eléggé kifejlődötték. Belátja, hogy ilyen szörnyű dologért meg kell őt büntetni; de meggyőződése, hogy nem józan ésszel csinálta. Minden egyes esetben kényszer alatt állott, mert híres („berühmt”) akart lenni; ez a kényszer pedig akkora volt, hogy nem tudott ellent állni (sic! – B. P.), mindig a kopasz embert (Leó) látta maga előtt.

Feltűnő a vádlott erkölcsi életének és kedélyének durvasága. Erkölcsi fogalmait nagyon alacsony fokon állnak. Bár feleségéről és leányáról mindig szeretettel emlékezik meg, de semmi megvetendőt nem talál abban, hogy házasság létrejötté utcai ismeretségeket kötött. A maga részéről ezt a dolgot elintéztnek tartja azzal, hogy a feleségét kímélte. A leghatározottabban tagadja, hogy a bűncselekmény tervezésekor, végrehajtásakor magömlése lett volna. Annyit koncedál, hogy a cselekmény előkészítése idején – „természetszerűleg idegesebb lévén” – neki érintkezés útján vezetete le feszültségét.

Szociális érzéke kitűnő. Bántotta az a felismerés, hogy az 1-2 évig szolgált miniszternek, államtitkárnak nyugdíjat adnak; szerinte nyugdíj csak annak jár, aki hosszabb ideig szolgált. Elítélte, hogy Oroszországban 1928-ban egy csomó püspököt kivégeztek. Túlzott egoizmusa ellenére általában altruistának iparkodik feltüntetni magát. Emlékezete kifogástalan. Ennek ellentmondani látszó nyilatkozatai nélkülözik az emlékezetbeli csalódás színezetét, s magukon viselik a szándékoltság, a védekezési jelleg bélyegét. Kérdésünkre, hogy járt-e Franciaországban szabadalmi ügyében, azt felelte: „Azt sem tudom, hogyan költöztünk Bécsbe; csak annyit tudok, hogy a Kertész utcából költöztünk oda, de a részletekre nem emlékszek. Passzusomban nem látom, hogy Párizsban jártam volna.” Önmagával szemben elfogult, modora fölényes, de figyelemre meghunyászkodik. Ítéletei összefüggők. Érzékcsalódások, téveszmék, kényszerképzetek, nehéz kóros vagy szédülésszerű rohamok nem észlelhetők nála. A házirendet állandóan betartja. Úgy tudjuk, fogházi viselkedése ellen sem a vizsgálat tartama idején, sem a főtárgyalás alatt kifogás nem merült fel; még akkor sem, amikor egyébként itt, a főtárgyaláson feltűnően viselkedett. Álma és étvágya a viszonyokhoz mérten jó.

(Bíró: Mért morog magában állandóan? Ez itt a főtárgyalás.)

Vádlott: Azon gondolkozok, mit fogok majd mondani.

Bíró: Ha továbbra is morog, megvasaltatom.

Vádlott: Bocsánat. Sokszor nem tudom elválasztani, mi a valóság, és mi nem az. Nappal is álmodom...

Bíró: A múltban voltak-e olyan érzései, hogy ha valamit nem csinál meg, meghal valaki a hozzátartozói közül?

Vádlott: Mindig féltettem a családomat mindenféle ismeretlen veszélytől. Például ha Lucakor nem ültettem búzát, rettegetem, hogy baja esik valamelyiküknek.)

Dr. Tóthpál László, a másik törvényszéki szakértő, mindenben egyetértett dr. Németh Ödön szakvéleményével, azonban azt közvetlen megfigyeléseim alapuló adatokkal egészítette ki:

Matuskával a háború alatt, mintegy hat hónapon keresztül egy csapatostban szolgáltunk. Ebben az időben – 1917 vége tájától 1918. május 10-ig – nap mint nap beszélgettünk a tisztí étkezdében. Egy alkalommal egészen közelről ismerhettem meg Matuskát, két héten át ugyanis állandóan együtt kellett lennünk, mert egy különös feladattal ellátott csapatot kísértünk ki a harctérre. (Ő a feladatot azért kapta, mert kedvence volt a parancsnoknak.) Sokat beszélgettünk, toalettdolgainkat is egymás előtt végeztük. Kérésére tüzetesen meg is vizsgáltam, nemcsak elsődleges panaszát illetőleg (trachomája és gonorrhoeája volt), hanem a tüdejét, szívét, egész szervezetét, semmiféle elváltozást nem észleltem rajta. Ami a nőkhöz való viszonyát illeti, még a naplomban is följegyeztem, hogy 1918. február 3-án egy kocsmában egyszerre csapta a szelet a korcsmárosnénak, a leányának és a felszolgálólánynak. „Laza pacák”, írtam. Egyébként szerelmi életében semmiféle defektust nem észleltem.

Rendkívül elegáns, mozgékony tisztként magára vonta felettesei figyelmét. A viccek előadásában pedig olyan sikereket ért el, hogy egyszer azért kapott szabadságot a parancsnokától, mert hosszabb ideig megnevettette őt.

A szakértők végső konklúziója: „Minden kétséget kizáró módon megállapítható, hogy vádlott degenerált, rafinált, etikailag fogyatékos, kedélybelileg sivár jellemű egyén ugyan, de az elmebetegséget kitartóan színleli csupán, s határozott véleményünk és meggyőződésünk szerint az akaratbeli szabadelhatározási képességet kizáró, korlátozó elmezavarban vagy öntudatlanságban sem jelenleg nem szenved, sem a terhére rótt cselekmény elkövetésekor, 1931. szeptember 13-án nem szenvedett.”

Hetedik álommerény

A barakkban, ahová beléptem, félhomály és iszonytató bűz uralkodott. A szanaszét szórt szalmán, mint afféle istállóban, két csontsovány nő hevert. Az egyik hason feküdt, és egy szalmaszálal rágcsált, a másik épp fölült a szalmán, vállával a hideg barakkfalnak támaszkodott. Lepedőt szedett elő egy rongycsomó alól, és kétfelé hasította. A nagyobb felével becsomagolta a rongycsomót, a másikat pedig apró csíkokra szaggatta, megtörölgette nedves ujjait, az egyikből pedig hengert formált, guggolóállásba helyezkedett, és földugta magának. Akkor láttam meg, a bejárati ajtó szélesebbre táruló fényében, hogy a keze, a combja csurom vér. Havibaja van, gondoltam undorodva, de még mindig nem láttam a vérző nő arcát, amelyet eltakart csapzott haja. Ekkor (valószínűleg e fény hatására) hirtelen fölvetette tekintetét, ahogyan csak a nők tudják, még ily kiszolgáltatott állapotban is, és akkor megláttam, hogy ő az, az én kislányom, akit – ez abban a pillanatban jutott eszembe – már hosszú idő óta reménytelenül keresek. Gabyka, Gabykám, kiáltottam zokogva, de ő védekezően fölemelte a rongycsomót, amelyből egy már több napja halott csecsemő puffedt arca nézett vissza rám.

*

Civil ruhában látom magam, mint oly sokszor. Az örökkel beszélgetek. Hangom halk, már-már bizalmas. Huszonöt évig dolgoztam ezen az egyenleten, hallom a hangom, most a kézelőmre másolom, a jegyzeteket pedig megsemmisítem. A börtönfolyosón

látom magam, a rabok éljeneznek, csókokat dobálnak felém, némelyek sírnak. Az elnöki szobában néhány képet csinál rólam Petőfi, az újságíró; egy hivatalnok leszámolja a keresetemet: két fahúszast és 39 kavicsot; ez a pénz most, mert ez a legolcsóbb. A kavics az apró. Nem tudom eldönteni, milyen színűek. Monopolszínnek nevezik, mondja az elnök, csak az államnak szabad használni, különleges eljárással festik be a fát és a kavicsokat, gyakorlatilag nem kopik; ha valakit rajtakapnak az utánzáson, a halál fia. Nehogy megpróbálkozzon vele, ez az utolsó jó tanácsom, Isten magával. A kapuig kísérnek, kezet fognak, megéljeneznek, megtapsolnak, és utamra bocsátanak.

Künn az utcán nagy a nyüzsgés. Mindenki rohan, mindenki kopott, elnyűtt ruhát hord, a kocsik rozsdásak, rozogák. Nagyon hiányzik egy ismerős arc, rosszulesik, hogy nem vár senki. Dühömben eldobom a fahúszasokat és a kavicsaprót. Egy kör alakú padra ülök, ahol már ül néhány idősebb hölgy és úr. Megáll előttem egy koldus, és pénzt kér tőlem. Engem az egyén nem érdekel, mondom neki, csak a tömeg, az egyénnel az egyes országok miniszterei foglalkozzanak. Meghallják ezt az idősebb hölgyek és urak, fölháborodottan mondogatják, hogy egy ilyen finom öltözetű úr, aki bizonyára nagyon gazdag, a ruhájából ítélve legalábbis annak látszik, még csak egy koszos kavicsot sem képes adni a szerencsétlennek. Most, hogy alaposan megnézem, látom, hogy pap, ezredes (sarkantyúban), sőt tábornok is van a padon ülők között, de mindegyik ruhája szakadt, nyűtt. A hölgyek különösen. Még egy koldus jön hozzám, ugyanazt mondom neki is, mint az elsőnek, csak már dühösebben. Különben meg mit akarnak a kavicsokkal! A börtön előtt eldobáltam az összeset! Fölugrik erre az egész társaság, lobog a reverenda, peng a sarkantyú, suhognak a foltos, fakó szoknyák, és futnak a börtön kapuja felé. Keresgélnek, meg is találják a kavicsok egy részét, megkérdezik tőlem, mennyit dobtam el, mikor megmondom, visszamennek, tovább keresgélnek, baromfik a trágyadombon, gondolom, megint hozzám jönnek, arcukon látszik, elmebetegnek tartanak, de nagyon hálásak így is, undorodom tőlük, fogom magam, és átülök egy másik körpadhoz, ahol nem ül senki.

Most fölülről látom magam. Egyre magasabbról, először ellipszis leszek, aztán pont, utána pont se.

Melyben közreadjuk (általunk sűrítve) az ellenőrző szakértő véleményét, és részletesebben tanulmányozzuk Matuska találmányait

Dr. Gartner Pál ellenőrző szakértő, ideggyógyász szakorvos állásfoglalása (akiről a periratokból megtudhatjuk, hogy „43 éves, szakorvosi képesítését 1928-ben kapta, 1926 óta praktizál, 1932-ben a Pesti Izraelita Kórház idegosztályán dolgozott mint segédorvos, elmeegógyógyintézetben 1925 májusától 1926 végéig folytatott gyakorlatot, éspe-dig a Scharzter-szanatóriumban, majd a Siesta szanatórium ideggyógyászati osztályán, ideggyógyászati és elmeegógyászati páciéntúrával rendelkezik” – ez azért érdekes, mert a másik két szakértőről nincsenek ilyen részletes életrajzi adataink, csak ennyit lehet tudni, hogy dr. Németh Ödön „30 éves tapasztalatával” támasztja alá állítását):

Határozottan állítom, hogy Matuska Szilveszter a vádbeli bűncselekmény elkövetésekor akaratbeli képességét kizáró nagyzasos, világmegváltó, feltalálási, befolyásoltatásos és megmérgeztetéses téveszmékben szenvedő, paranoiás elmebeteg volt, azóta is ebben a betegségben szenved; de sem a vádbeli bűncselekmény elkövetésekor nem volt öntudatlan, sem jelenleg nem tekinthető annak. Elmebaja a közre nézve a legnagyobb mértékben veszélyes, míg önveszélyességének mértéke sokkal kisebb.

Megpróbálom alátámasztani véleményemet.

A magyar néplélek a jelenségek mélyébe hatoló csudálatos észrevevő képességével, a népszólás sűrített és kifejező készségével „okosbolondnak” nevezi azt az elmekörképet, amelynél a beteg feleletei, felfogása, logikája, ítélőképessége, emlékezőtehetsége nemcsak elmebetegséget nem sejtet, hanem higgadt megfontolást és józan okosságot árul el. Az okosbolond elmebetegséget szaknyelven paranoiának nevezik. A legszabatosabban talán Kraepelin határozta meg az elmebaj körképét, szerinte „a tébolyodottság egy belső okból kifejlődött, állandó, megrendíthetetlen téveszmerendszer kialakulásában nyilvánul meg, ami mellett rendes, világos gondolatmenet, céltudatos akarat áll fenn”.

Matuska Szilveszter karakterében, mint egykori tanulóársai és igazgatója vallották, bizonyos hiú, nagyzó, sőt hazudozó vonások voltak és vannak. Emellett azonban vallásos, sőt a vallásnak bizonyos, inkább babonaszerű gyakorlása nyilatkozott meg nála, pl. tudjuk, hogy mellénye kifényesedett a zsebben hordott Szent Antal-szobrocska állandó fogdosásától. Ezekben az időkben járkálás közben lépcsőket, köveket, fákat kellett számolnia, bizonyos kényszerű érzés vitte ezekre az egyebekben jelentéktelen cselekedetekre.

A vita sexualis kvantitatíve túlzott s néha exhibicionisztikus onániában mutatkozott meg. Rígám természetű, s a rendezett gyakoriságú vita sexualisa dacára időnként onániát is végzett. Perverz exhibicionisztikus hajlandóságai vannak, olykor több nőt vitt fel a lakására, nézték, míg ő koitált. A megemlített emberi gyarlóságai mellett ambiciózus, sokat ad külsejére, igyekszik látszani valakinek. A Csantavéri Újságban mostanában is arról cikkeznek, hogy Matuska Szilveszter nem lehetett a biatorbágyi tetes. Expanzív természetű ember, az expanzív természet jó és rossz tulajdonságával egyaránt. Találmányai goromba elgondolások csupán.

Karakterében váratlanul különös változás áll be. Régi személyi tulajdonságai: hiúsága, nagyzolása különös méreteket ölt. Hajszolja a pénzt, habzsolja a nőket, alkalmazottait kihasználja. Bécsben olyan lelki baj tünetei is mutatkoznak nála, amelyet az orvoslélektan kényszerbetegség néven ismer. Ha Luca napján elfelejt búzaszemet ültetni, ami kicsírázik, s a karácsonyfa alá kerül, az az érzése, hogy felesége vagy gyermeke meghal. Ötször körül kell járnia a schönbrunni templomot, mert ha nem teszi, hozzátartozói közül valakinek baja esik. Mikor ötször körbejárja, úgy érzi, talán kevesebb szer ment, ezért megismétli, végül ötvenötször teszi meg a kört, míg megnyugszik.

A kényszerbetegség tünete, hogy a páciens olyan képzetek üldözik, melyek számára idegenek, s a kényszercselekedeteket az ellenállhatatlan benső hang hallatára, hallázaradék terhe alatt kell végrehajtania. Például ha az állítólagos Leó szellem óhaját nem teljesíti, az feleségét megmérgezi. Szerintem helytelen az a megállapítás, miszerint „a családját nagyon szerető férj bizonyára figyelmezteti feleségét”. Még a lelki betegségben nem szenvedő sem figyelmezteti a közelgő veszedelemre; annál kevésbé teszi ezt az elmeháborodott. A küzdelem és a szenvedély a lélekben zajlik le; az ilyen egyén igazi veszedelem esetén is egészen nyugodt. Ezért volt nyugodt, mint ahogyan dr. Rohrböck Ferenc tanú is vallotta, gyermeke betegágyánál. Nem árult el aggodalmat, sőt ő csitította feleségét. A paranoiás beteg az ismeretlentől félti nagyon családját, de nyugodt valós veszély esetén.

Matuska Szilveszter hosszú időn át mindig otthon töltötte idejét. Az utóbbi időben kezdett elkalandozni; zárkózott lett, mogorva. A kényszer gondolatokkal küszködő beteg lesz ilyen. Kikorrigálhatatlan tévedéseket találunk nála téveszmék alakjában. Ilyeneket mondott nekem: „Ha félórás prédikációt engedne tartani a fogház igazgató úr,

száz kommunistából hatot-tízet megtérítenék, és misére járnának.” Nagyzási téveszméje mérhetetlen. „Hátatok mögött hatalmas egyén áll” vagy: „Eljön az ideje annak, mikor kilétemet föl fogom földni.” Különös nyomatékkal és öntelten mondja: „Eisenbahn Attentátor vagyok” (...) „tehetséges vagyok”. Minden sanszot megjátszik; ha egyik németországi merényletéről nem írnak az újságok, akár háromszor vagy többször megismétli.

Technikai zsenialitás mutatkozik meg a biatorbágyi merénylet előkészítésének és elkövetésének minden mozzanatában. Viszont ugyanitt, a már teljesen kibontakozott nagyzási téveszméje ellenállhatatlan erővel kényszerítette a legcélszerűtlenebb viselkedésre. Tizenhárom embernek bemutatkozott, elmagyarázta a bomba szerkezetét, négy embernek bemondta a pontos lakáscímét, foglalkozását, perelni akarta a vasutat; szereplését annak elbeszélésével kezdte, hogy az „első kocsiból”, ami pozdorjává tört, „sérülés nélkül esett ki”. Ezzel egyszerre a csodálat középpontjába került. A szereplés fontosabbá vált számára, mint a biztonság. Igazi merénylők nem így járnak el, és nem is 39 éves korukban kerülnek először az igazságszolgáltatás elé. Feltűnő viselkedésével annyira exponálta magát, hogy három év múlva is, noha lefogyott, és frizuráját is megváltoztatta, mindenki ráismer. „Ezzel a pörrel elértem – mondja –, amit az összes attentátókkal elértem volna: a világ összes újságjai írnak rólam, és harc indul az ateizmus ellen.” Egy egész ország diáksága zengedezi a nevét.

A Leó-illúziókat mintha feladná. Tudnunk kell, hogy az illúziók elmosódhatnak, nem képezik téveszmék forrását, legfeljebb alátámasztják azokat. Téveszméit azonban egy pillanatra sem adta fel. Bécsi fogságában rádió-, hangosfilmszerepre készült, 400 oldalas biográfiát írt egyes szám második személyben, „mert így pergőbb”. Mindenhöz nagyszerűen ért, gyönyörű verseket ír, a főtárgyaláson szeretné elmondani. Nekem elszavalta egy ilyen versét, véleményem szerint közönséges tákolmány.

Tévesnek tartom azt a törvényszéki szakértői véleményt, miszerint „a kényszerképzetben szenvedő egyén teljes erejével küzd a cselekmény végrehajtása ellen”. Éppen ellenkezőleg: paranoiás volta miatt képtelen arra is, hogy a szakvélemény igényeihez képest értelmi képességeinél fogva most, amikor már nem áll az állítólagos Leó szellem befolyása alatt, megbánja tettét. A paranoiás elmebeteg a téveszme területén belül eső cselekedeteket éppen téveszméi miatt nem tudja korrigálni. Mindent megtettem, hogy a törvényszéki szakértők által feltételezett szimulációt leleplezzem. Egyszer megkérdeztem tőle: „Mit választ? Visszalépek a védővel, vagy a rádióban akar beszélni?” „Inkább a fényképes rádiót”, hangzott a válasza. Végül odáig mentem, hogy azt mondtam Matuska Szilveszternek: „Én csak úgy tudom önt megmenteni, ha a főtárgyaláson szakértői véleményemben előterjesztem, hogy elmebeteg.” Azt mondta: „Akkor nincs szükségem önre.”

*

Még valamit fűznék hozzá a fentiekhez. Teljesen véletlenül (isteni koincidencia?) olyan cikke bukkantunk a weissbrunni Elnapoló című újságban, amely rávilágít Matuska egy – a szakértők által nem tárgyalt, de véleményünk szerint fontos – személyiségjegyre:

Az írás címe: *Egyre több az önimádó*, szerzője dr. K. Klára pszichológus:

„A narcisztikus személyiség saját fontosságát, teljesítményét, tehetségét eltúlozza, és elvárja a környezetében élőkétől, akiket alattvalóinak tekint, hogy kiválónak ismerjék el minden megnyilvánulását, még akkor is, ha teljesítmény nincs mögötte. Saját

éleselméjűségükben bízva óriási sikerről, hatalomról, szépségről fantáziálnak. Különlegesnek élik meg magukat, és elvárják a környezetüktől, hogy az is ilyennek lássa őket. Jogosnak érzik a különleges bánásmódot, a megkülönböztető figyelmet. Emberi kapcsolataikban másokat (ki)használnak saját céljaik elérése érdekében. Mások érzése, szükségletein átlépnek. Úgy érzik, riválisaik mélyen irigylik őket, pedig általában fordítva történik. Képesek a környezetükkel elhitetni, hogy méltóan képviselik majd őket, lelkesnek, harcosnak és odaadónak tűnnek, és maguk is hiszik, hogy életüket és vérüket adják majd másokért. A narcisztikus személyiségek első látásra általában tünetszegény képet mutatnak, a környezetükhöz képesek alkalmazkodni, talán az a feltűnő, hogy aránylag sokat foglalkoznak saját magukkal. Aztán, ha alaposan megismerjük őket, kiderül, hogy a másokhoz való viszonyuk súlyos zavarokat mutat. Önértékelésük szélsőséges, a nagyra törő ambíciók és grandiózus fantáziák kisebbségi érzésekkel váltogatják egymást. A külső megerősítés, a SIKER mindennél fontosabb számukra. Ennek elérése érdekében nem riadnak vissza az ellenfél meggyalázásától, megsemmisítésétől sem. Sóvárgásuk a hatalom, gazdagság, csodálat és szépség iránt mindent elsöprő lehet. A szeretet, mások szempontjainak megértése szinte ismeretlen számukra. A szociális alkalmazkodóképesség csak a felszínen működik, valójában hiányzik az empátiás képesség. Ha veszélyben érzik magukat, ha helyzetük elbizonytalanodik, kíméletlenül gázolnak át másokon. Környezetük úgy élheti meg, hogy kivetkőznek magukból, teljesen más emberré válnak. Érzelmi állapotaik hirtelen változása nagyon megterheli a környezetet. A narcisztikus személyiség spontán pozitív változásának nem sok esélye van, terápiájában sem igazán rózsás a prognózis. Híres szakemberek úgy vélik, hogy a narcisztikusokat akkor is kezelni kellene, ha sikeresek, ha életkörülményeik szinte tökéletesek.”

Nyolcadik álommerény

Míntha filmvászonon látnám magam, amint a börtönszoba egyik sarkában ülök; számolok, könyveket forgatok idegesen, majd elégedetten le-föl kezdek sétálni a szobában. Sápadt vagyok, meglátszik rajtam a huszonöt év raboskodás, gondolom. Miért menjek ki az életbe, mondom hangosan, feleségem, lányom és fiam (álomomban fiam is van) már bizonyosan rég elköltöztek az élők sorából, mit keressek hát hatvanöt évesen az emberek között...

*

Tehát bűnösnek érzi magát?, kérdi a bíró.

Igen.

Miben?

Huszonkét ember vigyázatlanság folytán elkövetett meggyilkolásában.

És?

Másban nem.

Az esküdtek fölkapják papírcsomóikat (melyekben, tudom, a megválaszolatlan kérdések vannak), és bevonulnak egy másik tanácsterembe. Látom magam: fess vagyok, frissen borotvált, üde. Mikor hátranézek, látom tizenhat éves kislányom és feleségem. A fiam nincs jelen a tárgyaláson. A feleségem nagyon sápadt, tébécés, nem sok van neki hátra, hasít belém a felismerés. Könnybe lábad a szemem, torkom elszorul, de erős maradok. Beszédet kell tartanom, az utolsó szó jogán. A hallgatóság jelentős része

izeg-mozog, mint a sülő töpörtyű, gondolom, vitatkozik, és láthatólag értem lelkesedik. Mikor elkezdem a beszédemet, síri csönd lesz a tárgyalóteremben, nem hallom, mit mondok, de érzem a tömeg lelkesedését. Érzem, hogy roppant férfiasnak tartanak, mert nem mentegetem magam a cselekedetemért. Valami világszenzációról sus-torognak, amelyet állítólag én árultam el a főtárgyaláson, ám én nem emlékszem semmi különös dologra. Mindenki tisztelettel és áhítattal néz rám. Bejön az esküdtszék, és megállapítja, bűnös vagyok, hat igen és öt nem szavazattal, mire a bíró fölolvassa az ítéletet: harminc év. Ahány halott, annyi év, plusz két-két év a más országokban elkövetett merényletekért. Az indoklásban elmondja, csak azért ennyi, mert az esküdtszék véleménye erősen megoszlott. Mindenki tudomásul veszi az ítéletet, csak a védőügyvédem nem: ugrál, hevesen gesztikulál, kiabál. Leintem, a hallgatóság megéjlenez. Elbúcsúzom leányomtól és feleségemtől. Sírnak. Én erős vagyok. Mikor kimennek, egy rendőr behozza a rabruhát, és ott a tárgyalóteremben átöltözöm. Megbilincselnek, és őrizőimmel együtt elindulunk a börtönbe.

*

Mit kezdek magammal, ha kijutok innét, ez jut eszembe, a világ annyira modernné vált, hogy majd csak tengék és lengek benne. Nyikorog a kulcs, nyílik az ajtó, egy foglár jelenti, hogy a fegyház elnöke (így, elnöke, nem igazgatója, ezen álmomban is csodálkozom) vár az irodában. Látom, hogy egy férfival társalog, aztán, mivel belátok a sűrű rácsos ablakon, leolvasom a szájukról, mit beszélnek. Megtudom, hogy a férfi újságíró, és azt is, hogy a családom nem halt meg. Az elnök meséli el az újságírónak, miközben én foglárommal a soromra várok, hogy a lányom egy bankban osztályvezető, a fiam pedig híres tudós lett. Nagyon híres és gazdag volt, négy évvel ezelőtt fölfedezett egy szérumot, amelynek csodás hatása van. A neve: Matuschek-szérum. A kísérleteknél azonban több ember életét vesztette, ezért gondatlanságból okozott gyilkossá-gért hét évre ítélték. Mikor az ítéletet kihirdették, a feleségem, mondja az elnök, összeesett, azonnal megöszült és megtévelyodott, azóta ágyban fekszik, és csak egy gondolata van, hogy férje és fia egyugyanazon évben szabaduljanak meg a rabságból. „Ma, hogy lejött a köztársasági elnök úr kegyelmi leirata, hivatalosan is értesítettük a beteg asszony jogtanácsosát és gondnokát, lehet, hogy a kapuban várni is fogja valaki az öreg Matuscheket a rokonai vagy ismerősei közül. Matuschek úr úgy tudja, hogy a családja meghalt egy szerencsétlenségben” – olvasom le az elnök szájáról. Belülről ujjongok, kívülről nem mutatok semmit. Megtudom azt is, hogy a fiam a mellettem lévő cellában van elhelyezve, és mindennap lát is engem séta közben, de nem akarta, hogy megtudjam, ő is börtönbe került. Ettől meghatódom, majdnem elsírom magam. Hogy leplez-zem sírásomat, köhögni kezdek, és engedélyt kérek a zsebkendő használatára. Miután a foglártól megkapom az engedélyt, megtörlöm az orrom és titokban a szemem is.

Mikor végre bebocsátást nyerek, már visszanyerem büszke tartásomat. Így hallgatom végig a kegyelmi végzést, amelyet az elnök olvas föl. Úgy teszek, mintha egyked-vűen venném tudomásul, mindenesetre megköszönöm. Az újságíró bemutatkozik, Petőfi Zoltán, hallom, és engedélyt kér, hogy lefényképezhessen. Csak civilben, mondom neki. A foglár fölkísér a cellába, ahol mollban énekelni kezdek. Búcsúzkodom a falaktól, a küblitől, a priccstől, a mosdótáltól... „Isten veled, szép fehér szobám / Isten veled, fehér rab szobám...” Egyszerre a fiam hangját hallom, aki dúrban válaszol: „Viszontlátásra drága apukám / Hoz még tavaszt a napsugár...” A küblin megcsillan a haj-nali fény, és én hangosan zokogva ébredek.

Önmegszólító biográfia

Vettél egy viseltes felsőkabátot, egy pár sárga cipőt, két tartalék inget, borotvakészletet, egy trencskót és ruhakafét. Összecsomagoltál. Vettél egy vulkánfíber-utánzat bőrröndöt, amelybe a hatvanhárom darab ekrazitpatront tetted, egy tucat gyújtógyutacsot, ugyanannyi izzóhengert és vagy húsz darab 6-8 méteres gömb-villanyzsinórt. 1931. szeptember 3-án a wieni Ostbahnhofról gyorsvonattal Budapestre utaztál harmadosztályú kupéban. Ötszáz schilling készpénzt vittél magaddal, összes pénzedet. Amikor a vonat a határ felé közeledett, az ekrazitot térdnadrágod száraiba dugtad, a gömbzsinórt pedig a derekadra tekerted. Fátumod az erők bősége, feszültsége és felgyülemzése volt. Szomjúhoztad a villámlást és a tetteket; a gyöngék boldogságától vagy attól, hogy megadd magad, a lehető legtávolabb maradtál... Hegyeshalomnál találoztál egykori katonacimboráddal, Horváth Ernővel, akiből időközben detektív lett. Milyen jó színben vagy, mondta a detektív. A hangjáról ismerted meg. Arra célzott, hogy kövérebb vagy, mint mikor utoljára látott. Amikor a vonat átment a biatorbágyi völgyhídon, arra gondoltál, milyen jó hely ez, itt kéne valóra váltani terveid netovábbját. Budapest határában a vonat végében kiszedted nadrágodból az ekrazitot, lecsavartad derekadról a gömbzsinórt, és a bőrröndbe raktad, ruháidat pedig papirosba csomagoltad. Kezed remegett, gyors egymásutánban elszívtál három cigarettát, némi lelkiismeret-furdalással, mert magadnak is váratlanul eszedbe jutott feleséged szüleihez címzett levele: „Szilvi önmagának csak akkor vesz valamit, ha már égető szüksége van rá, de Gabikának és nekem mindig megvan mindenem. Ő magának esernyőt vesz fél-évenként, amit a kávéházban ott felejt a következő héten, vagy kicserélik neki olyan rosszra, hogy nem tudja használni. Egyik sem néz jól ki. Alig várom már, hogy Gabikát egy kicsit helyrehozzam. Szilvi kövér, de nagyon színtelen a sok cigarettától. Ha hazamegyek, talán tudom mérsékelni a dohányzásban, hiszen azelőtt 2-3-at szívott egész nap. Pedig tudja, hogy az méreg neki, csak le tudnám szoktatni.”

A pályaudvaron, még mielőtt a csomagodat a megőrzőbe helyezted volna, megismerkedtél egy svájci illetőségű magányos fiatalasszonnyal, akit később szobára vittél. Biztos szemmel ismered föl a kiéhezett, egyedül utazgató nőt, akiket szívesen vigasztalsz meg. Büszke vagy erre a tehetségedre, mindig is büszke voltál. A vonatok és pályaudvarok valóságos vadászterületek, mondhatni, a közép-európai vasúti hálózat csak azért üzemel, hogy az ágyadba szállítsa ezeket a lelkes teremtményeket.

Másnap (pénteken) Kohn Adolf Váci utcai kereskedésébe mégy vascsöveket vásárolni. Gondos méríckelés, válogatás után veszel tizenkét darab 5/4-es, 140 cm-es vascsövet, bár nem kérdezik, azt monddod, érdi telked bekerítéséhez kell. A vaskereskedésben nem volt csomagolópapír, ezért te hoztál a szomszédos üzletből, becsomagoltattad, és a Nyugati pályaudvar indulási oldalára szállíttattad. Ezután két napig bolyongtál, mert úgy érezted, követnek. Amikor Pest utcáin őgyelegtél, kétségkívül már kitört rajtad valami, ami más emberré tett, nevezheted láznak, örületnek, akárminek, de jól emlékszel, tudatosan cselekedtél; azokban az órákban érezted, hogy bizonyos eszme- és fogalomkör bezárul előtted, hogy az egyik gondolatot még tudod gondolni, de a másikat vagy a harmadikat semmiképp sem. Ugyanúgy némely elhatározásod is nyilván teljesen híjával volt a logikának, noha világos öntudattal tetted, amit tettél. Mi több: emlékszel rá, hogy olykor magad is teljességgel tisztában voltál egy-egy elhatározásod helytelen, ostoba voltával, s mégis teljesen öntudatlanul hozzáfogtál a megvalósításához. Igen, a legnagyobb bűn küszöbön állt azon az éjjelen... Értelmed sajátos rendet teremtett az összekuszált dolgok között. A Bristolban fölszedtél egy elvált asszonyt is.

Úgy tettél, mint az üzletemberek szoktak üzleti úton. Közben a német újságban olvasott értesüléset próbáltad ellenőrizni, lesz-e kommunista tüntetés szeptember 6-án. Tervednek kimondottan jót tett volna egy ilyen tüntetés. Közben Óbudára is kiutaztál, hogy megszabadulj a túl sok vascsőtől, a MÁV óbudai vasútállomásának raktárepületével szemben lévő gyors folyású patakba dobtad a fölösleget. Ötöt hagytál meg, ennyi éppen elég lesz, gondoltad. Szombaton este kiutaztál Torbágyra. A vasútállomástól elindultál a völgyhíd felé, túlmentél a hídon, és amikor már minden utas eltűnt, hozzáfogtál az előkészületekhez. A pályatesttől pár lépésnyire leraktad csomagjaidat, előszedted az ekrazitpatronokat és a vascsöveket. A patronokat próbáltad belecúsztatni a vascsőbe, ám azok az istennek se passzoltak bele. Szitokkal árasztottad el a „mocskos zsidót”, aki (ebben biztos voltál) keskenyebb csövet adott ugyanazért a pénzért. Ám amikor megmérted, kiderült, hogy 5/4-es. Ennyire hülye volnál, elfelejtetted a méretet? Arra gondolsz, hátha a rozsdá miatt nem fér bele a patron. A közeli akácokban gallyat törsz, azzal próbálsz kipiszkálni a rozsdát. Ingedből is kitepsz egy darabot, hogy azzal tisztíthasd, de a nyílást nem sikerül megnagyobbítanod. Ekkor elhatározod, hogy a sínszál mellé hosszában rakod le az ekrazitot, ráteszed a vascsöveket, hogy a szükséges ellenállás meglegyen. A hídra fölmenve látod, hogy annak egész hosszában két másik sínszál is vezet, az úgynevezett terelősin. Úgy döntesz, a kettő közé helyezed a robbanószeret. Szerelés közben hibázol, felrobban a gyújtógyutacs. Megijedsz. Lehet, hogy valaki észlelte a robbanás hangját vagy fényét. Gyorsan összeszeded a cuccot, és egy fa mögé rejtőzöl. Itt mindent a bőröndbe gyömöszölsz, és Budafő irányába futsz. De később visszamész, a töltés oldalában gödröt kaparsz, és abba rejtjed el a robbanószeret és a csöveket. Az egészet fűvel takarod be. A zseblámpaelemeket, a gyutacsokat, az izzóhengereket és a gömbzsinórt a vulkánfíberben hagyod. Gyalog indulsz el a töltés mentén Budapestre. Melletted elhúz egy személyvonat, háromnegyed óra múlva egy tehervonat, majd egy gyorsvonat. Reggel hatkor érkezel a fővárosba, holmidat a Keleti pályaudvar ruhatárába teszed. Ismerősökbe botlasz, egyikük alkalmazottad volt a tattendorfi bányában. Azt hazudod nekik, Csantavérről jöttél, apósodnál jártál kölcsönt kérni.

7-én (hétfőn) ismét Torbágyra mentél. Ellenőrizted, megvannak-e még az elásott vascsövek és patronok. Figyelted a vonatok járását, és egy új módszert eszeltél ki terved végrehajtására. Egy vityillóban töltötted az éjszakát, de fáztál, mert zuhogott az eső, hajnalban Téténybe gyalogoltál, átázva, a hidegtől reszketve érkezted az Export Szállodába, szeptember 9-ig voltál ott. Nem szereztél be könnyűvérű lányokat, pihentél, olvasgattál és főleg aludtál. „A valóságtól szenvedni annyit jelent, hogy balul sikerült valóság vagy. Ez följegoszíthat arra, hogy a szó szoros értelmében kiobbantsd magad a valóságból” – olvastad egy interjúban. Hogy miért maradt ez az idézet a fejedben, fogalmad sincs. Tele a fejed mindenféle életbölcességgel, idézettel, viccel és anekdotával, mindig is tele volt.

Tétényből Budapestre utaztál, és megszabadultál a fölöslegessé vált tárgyaktól. A bőröndöt és a gömbzsinórt a Dunába dobtad (csak a fém zárószerszemet tartottad meg). Este ismét Torbágyra mentél terepszemlét tartani, semmit sem akartál a véletlenre bízni. Vettél egy jegyet Győrbe is, amelyen a dátumot elmaszatoztad. Közben följegyezted a vonatok járását. Szeptember 10-én Budakeszire mentél, nehogy a kunyhóban, ahol az éjszakát töltötted, meglássanak. Itt élelmiszert vásároltál (festőművészenek adtad ki magad), majd visszamentél Torbágyra. A közeli erdőben összeállítottad

a „zollstock-bombát”, a „nagy leleményességgel kieszelt zollstock-bombát”, ahogy majd később a bíróság nem kis elismeréssel nevezi.

Még Wienből hoztál magaddal mérőlécet, amelyből letörtél két részt, olyat, amelyek csuklószerűen vannak egymáshoz illesztve. Ezt nyitod szét, de nem az élek, hanem a lapok irányába, és a két szár közé (úgy középtájon) kisebb követ helyezel (a töltésen van ilyen bőven), amelyet spárgával kötözöl oda. Mindkét szár végére lukat fűrsz (szöggel), és ide erősíted a Dunába dobott bőrönd zárjait. Ezekhez erősítesz egy-egy gömbzsinórt, a két gömbzsinór másik végére pedig a zseblámpaelemet drótozod, úgy, hogy közbeiktatsz egy gyújtógyutacsot. Kipróbálsz egy fa mögé bújva. Összenyomod a colstok két elálló végét, hogy egymáshoz érjen a két bőröndzár, amivel bezárul az áramkör. Működik, a gyutacs fölrobban. Ugyanezt fogja csinálni a mozdony első ke-reke is, gondolod. Úgy képzeled: csábító varázs rejlik e harcban, hogy aki csak nézi, az is menten fegyvert ragad!

1931. szeptember 12-én, amikor a grazi személyvonat elhagyja a torbágyi állomást (úgy háromnegyed tizenegy körül), a völgyhídra viszed a vascsöveket, az ekrazitot, a téglalakú köveket és a többi tárgyat. Kesztyűben dolgozol, mert az ekrazit nyomot hagy, nehogy sárga színű legyen a kezed. A terv színhelyét (a torbágyi állomás felé nézve) a baloldalt lévő völgyhíd Budapest felőli hídfőjének jobb sánczát választod ki. A csöveket a sáncz belső oldalához teszed, ezek tetejére rakod (egymás utáni sorrendben) a kb. hatkilónyi ekrazitpatront. Hogy a patronok le ne guruljanak, kalapodban sarat hozol föl, és azzal ragasztod oda azokat. A szétnyitott mérőlécet úgy erősíted a sánczra, hogy az összecsukott vége Budapest felé nézzen. A kövekkel is kitámasztod, biztos, ami biztos, azokat is a sánczalakhoz kötözöd. Végül a gyújtógyutacsot (az izzó-hengerrel együtt) a Budapest felőli patronba dugod. Ezután elhelyezed a mintegy ötvenméternyre lévő betontalaplazatra a borítékot, amelyen a következő szöveg áll: „Munkások! Nincs jogotok, hát majd mi kierőszakoljuk a kapitalistákkal szemben. Minden hónapban hallani fogtok rólunk, mert a mi társaink mindenhol otthon vannak. Nincs munkaalkalom, hát majd mi csinálunk. Mindent a kapitalisták fizetnek meg. Ne féljete, a benzin nem fogy el. (A fordító)”

Ahogy előre eltervezted, Törökbálint irányában indulsz el. A végzet számodra az egyedüli és örök igazságszolgáltatás, villan át agyadon.

A töltésen mégy, amikor elhalad melletted a vonat, Úristen, kiáltasz föl hangosan, ez nem tehervonat! Legnagyobb örömdöböl kicsendül a rémület kiáltása, a pótolhatatlan veszteség fölötti jajszó. Utánaszámolsz: csak szeptember 3-án, 4-én és 7-én jött előbb a tehervonat a gyors személyvonatnál. Gyorsan végiggondolsz mindent, most aztán benne vagy a pácban, itt hullahegyek lesznek! Vissza fogsz menni, és úgy teszel, mintha te is utas volnál, túlélő, gyorsan az arcodba karmolsz, csak folyjon piros véred, nem fogsz hangoskodni, nem szidod a vasutasokat, nem méltatlankodsz, semmivel sem hívod föl a szervek és a rendőrök figyelmét, minden feltűnést igyekszel elkerülni. Hallod a robbanást, megfordulsz, látod a fényeket. Látod, amint a mozdony még egy ideig fut a völgyhídon, aztán a mélybe zuhan, magával rántva néhány kocsit. Vissza-futsz a helyszínre, és leereszkedsz a völgybe a lezuhant kocsikhoz, és mint szerencsétlenül járt utas keveredsz el a robbanás zajára érkező emberek között.

Mindent ellenkezőleg csináltál, mint ahogyan eltervezted. Hangoskodtál, vitatkoztál a vasutasokkal, lefényképezkedtél, sőt interjút adtál az újságíróknak, kártérítést követeltél, szidtad a vasutat, boldog-boldogtalannal beszédbe elegyedtél, segítettél men-

teni a sebesülteket, míg el nem zavartak, nyüzsögtél, fontoskodtál, mindenhol a feltűnést kerested. Még Wienben is a várakozó utasokat azzal szórakoztattad, hogy elmesélted a biatorbágyi kalandodat, tetszelegtél az áldozatszerepben. A mindig is jól működő fantáziád beindult. Olyan dolgokra emlékeztél, amelyek nem történtek meg. Letépett gyermeklábakról beszéltél az állomáson, halott feleségéről érdeklődő apának, akit valószínűleg sosem láttál, és úgy vigasztaltad, hogy a lánya legalább megmaradt neki. Furcsa zenéket hallottál, amelyek mintha, úgy érezted, megmintázták volna az időt, fölhasadt kényszerek közül bújtak hozzád, a tartam pályaudvarain bolyongtál, elhózták neked a föld fölött soványan lebegő szántást, az éj számozott példányait, megszólították a szád, a mindenkit fölszólító mondatot, fölfutottak a kötőszavak zsinórjára, benőttek a házak falát, egyetlen kiáltással virágoztak a tetőn, az asszonyok nyújtott karral futottak el a templomoktól, a harangtorony hasadékaitól, és megérkeztek a férfiak esetlen, földszagú válaszaihoz, az égetett mezők riadt követeléséhez, a fáradtság fölé ereszkedő énekhez, nyomozati jegyzőkönyvvé vált agyad, az emberiség méretlen múltja és jövője vagy, azt gondoltad, kifényesíted a mondatokat, áthúzod a hibás szavakat, lefényképezed a vasutasok és rendőrök futkosását, talpfák közt számolod fejben a köveket, egy vörös betűs újság részlete kísértett folyamatosan, akár az agyvelődbe ütött pecsét: Biatorbágyra érkezett a statárium vonata. Matuska Szilveszter hálóköntőben, bágyadt léptekkel sétál a töltés mellett, a vonat föléje csúszik, megáll a hajánál, a kocsi kigyulladt beteg nyirokcsomók...

Minden cselekvésedet az álmodás lenge áhítata vonta be...

Jónás Tamás

MONDÓKA

Nem ebben a világban
 Csillagsúlyos hibám van
 Nem ebben az időben
 Túl sok volt már belőlem
 Túl sok, túl sok
 Kényes embernek öltözök
 S mint a patak a fák között
 Bújok, bújok
 Csak ebben a világban
 Csont-bőr apám-anyám van
 Jó időben, rossz időben
 Csordogál a könny belőlem
 Szánom-bánom
 Innen sincsen menekülés
 Vigasz van csak: ami kevés